

Vem ansvarar för framtidens kollega?

Anders Tjernström,

Jurist

Lena Molnar,

jurist

1. Juridisk introduktion

- Myndighetsperspektivet
- Studenten
- Den verksamhetsförlagda utbildningen
- VFU-platsen
- Handledare för studenten
- Universitet och examinator

2. *Bensträckare (Upphopp + armhävningar)*

3. Casearbeten och praxis

- Frågor och diskussion kring fiktiva och verkliga fall
- Fall (praxis) från domstol eller disciplinnämnder

Juridisk introduktion

Universitet och högskolor är att betrakta som **myndigheter** i Sverige.

Det innebär att det är **staten** som bestämmer om det ska finnas ett lärosäte och att det är staten som reglerar hur våra lärosäten ska agera alldeles oavsett om lärosätet heter Uppsala universitet eller Malmö högskola.

Myndigheter får **endast** utföra vissa uppgifter och måste ha lagstöd för att få genomföra sådana uppgifter.

Man brukar säga att:

En **privatperson** i Sverige får man göra allt – som inte uttryckligen förbjuds i lag.

En **myndighet** får inte göra något – som inte uttryckligen medges av lag.

Normhierarkin

Grundlagar, t.ex.
Regeringsformen

Vanliga **lagar**, t.ex.
Högskolelagen

Förordningar, t.ex.
Högskoleförordningen

Myndigheters
föreskrifter,
kursplaner, ORU.

Ordningsregler ex
av rektor

Alla är lika bindande
oavsett vem som har
utfärdat dem!

Det är respektive lärosäte (myndighet) som ansvarar för utbildningen när studenterna befinner sig på VFU och detta ansvar baseras alltså på lagstöd genom högskoleförfattningarna.

Studenterna är **inte** att betrakta som personal hos VFU-platsen under sin VFU (T.ex. vid sjukhus eller gymnasieskola).

Eftersom studenterna befinner sig hos en annan aktör så är studenterna bundna av både regler vid lärosätet som regler vid VFU-platsen.

I regel är det mottagande VFU-plats som ansvarar för att studenterna kan genomföra sin placering hos mottagaren med tydlig handledning.

Relationen mellan VFU-plats och lärosäte regleras genom ömsesidiga avtal. (s .k. VFU-avtal)

Den här resan genom utbildningen och genom VFU påverkas alltså av regler som åligger lärosätet i sin roll som myndighet, men även av regler som styr mottagarens egen verksamhet, oavsett om det är inom Hälso – och sjukvård, skolan eller annan mottagande profession.

Medan högskolelag, högskoleförordning reglerar utbildningen så reglerar t.ex. hälso- och sjukvårdslag, patientsäkerhetslag, vårdgivarens egen verksamhet och dess egen personal där studenten verkar.

Olika regler styr alltså VFU.

Vägen genom VFU består av...

...en djungel av uttryck och regler

Lärosätet

Mottagande VFU-plats

Högskolelag (SFS 1992:1434)

Högskoleförordningen
(SFS 1993:100)

T.ex. Hälso- och sjukvårdens
lagstiftning

Riktlinjer och styrdokument

Kompetensbeskrivning

Utbildningsplanen

VFU-avtal

Riktlinjer om stödåtgärder vid
problem under VFU

Kursplan

Studiehandledning

Bedömningsformulär

Betyg

Utbildningsplanen

VFU-avtal

Riktlinjer om stödåtgärder vid
problem under VFU

Kursplan

Studiehandledning

Bedömningsformulär

Betyg

Varför genomför studenter verksamhetsförlagd utbildning?

- Det framtida yrket kräver en god tillgång till välutbildad personal.
- Studenterna har behov att få öva sig i sin profession, varva teori med praktik
- Lärosätens utbildning är av avgörande betydelse för personalförsörjningen.
- Samarbetet är centralt för att säkerställa att utbildningen är uppdaterad och håller god kvalité, yrkesrelevans samt når examensmålen.
- Genom VFU kan lärosäten pröva studenterna mot de framtida krav och mål som måste uppfyllas vid en eventuell anställning.
- VFU ger studenterna möjlighet att befinna sig i miljö där de får ta del av erfaren personal.
- VFU ger lärosätet en möjlighet att pröva om studenten är lämplig.

Handledare i VFU

En grundförutsättning för en lyckad VFU med god kvalitet är att det finns en s.k. VFU-handledare, en person som tar emot studenterna och som upplever att denne har både den kompetens som krävs som den tid som krävs för uppdraget.

En VFU-handledare spelar en mycket central roll för studenternas utbildning och framtid. Att arbeta som handledare ger även handledaren en möjlighet att själv utvecklas inom sitt yrke.

Det är viktigt att VFU-handledare ges tillräckliga förutsättningar av arbetsgivaren för att kunna ta ansvar att handleda studenterna.

Vilka krav som ett lärosäte kan ställa på en handledare i VFU

- Avtalet reglerar relationen mellan lärosäte och vårdgivare.
- Lärosätet kan ställa krav på att förutsättningarna i avtalet fullgörs av vårdgivaren, t.ex. adekvat handledarutbildning.
- Krav på att handledaren förhåller sig till de regler som följer av författningar för vårdpersonal.
- En handledare som inte förhåller sig till avtalet och de regler som finns kan få förödande konsekvenser för ett betygsärende. (Underkänt eller godkänt).
- Anställningen med vårdgivaren ställer krav på handledaren.

Varför begreppet examinator är så viktigt för lärosäten i landet

- Examinator är en särskilt utsedd lärare som fattar beslut om betyget för en studenten som genomför VFU.
- Betyg kan inte överklagas vilket ställer höga krav på examinator.
- En student kan begära omprövning av betyg eller att få en ny examinator utsedd efter två underkända prov.
- Betygsättning är att betrakta som myndighetsutövning – tjänstefel kan bli aktuellt om examinator agerat felaktigt.
- Handledaren hos vårdgivaren är examinator behjälplig i betygsärendet.

När det inte blir som det var tänkt

En situation kan kräva att åtgärd vidtas från:

- Disciplinnämnd (DPN) (studenter)
- Högskolans avskiljandenämnd (HAN) (studenter)

Övriga myndigheter:

- Överklagandenämnden för Högskolan (ÖNH)
- Universitetskanslerämbetet (UKÄ)
- Justitieombudsmannen (JO) och Justitiekanslern (JK)
- Polismyndigheten eller åklagarkammare

Case-frågor om VFU

1. Hur hanterar vi denna händelse?
2. Vad gäller juridiskt?

Fall A,

Student X har under en 7 veckors VFU-utbildning varit borta en vecka p.g.a nära väns bröllop. Hon har kommit överens med sin handledare att ta igen denna vecka genom extratid under sommarledigheten. När detta kommer kursansvarig lärare (tillika examinator) till del upplyses såväl handledaren som studenten om att all tjänstgöring skall ske under handledning under terminstid och därför kan inte sådan extra tjänstgöring komma ifråga, inte heller kan tjänstgöringen tas igen på ferietid. Studenten hävdar då att två äldre studiekamrater fått ta igen en veckas VFU just genom tjänstgöring på annan tid.

Hur hanterar vi denna händelse?

Vad gäller juridiskt?

Fall B,

Student Y har under ett antal VFU-placeringar utmärkt sig genom att ofta komma för sent, samt oplanerat avvika korta stunder från sin placering under veckan utan att fråga eller ange förklaring. Studenten har också vid några tillfällen uppträtt nedlåtande mot annan personal. Under gårdagskvällen hade studenten uppträtt oprofessionellt mot en klient/patient. Den ena gången genom att kommentera klientens klädsel och den andra gången genom att ge klienten felaktig information. Verksamhetschefen är på långt håll släkt med studenten och trots påpekande om det olämpliga av att ha studenten kvar på VFU från ett antal av klinikens läkare, händer ingenting utan studenten går kvar på sin VFU-placering. Studenten är också kvar på sin kurs, men även kursansvarig kontaktar verksamhetschefen och undrar om verkligen är lämpligt att studenten fortsätter på sin VFU-placering.

Hur hanterar vi denna händelse?

Vad gäller juridiskt?

Fall C,

Student Z har under utbildningen fram t.om. termin 8 fullgjort sina studier på ett mycket bra sätt avseende studieresultat och uppförande mot såväl andra studenter, lärare, och elever/klienter/patienter. När studenten nu kommer tillbaka efter sommaruppehållet är det något som inte stämmer. Studenten kommer inte i tid och uteblir periodvis från VFU-placeringarna. Vidare sköter inte studenten sin personliga hygien, har humörsvängningar samt tappar koncentrationen och förefaller ibland inte vara närvarande, exempelvis under samtal med elev/klient/patient. Man har ett par samtal med studenten om situationen. Studenten slår dock ifrån sig och hävdar att allt är bra. Även här önskar verksamhetschefen med omedelbar verkan avbryta VFU-placeringen. Kursansvarig på universitet är också orolig och skulle vilja att studenten undersöks avseende pågående missbruk och/eller psykiatrisk sjukdom

Hur hanterar vi denna händelse?

Vad gäller juridiskt?

Fall D,

Student F är flitig och duktig och har på VFU-platsen visat framfötterna och med bravur klarat flera av de moment som denne genomfört. K som är handledare och sett F agera meddelar att denne inte behöver göra några fler moment utan att studenten är att betrakta som godkänd och därför kan gå tidigare från VFU platsen och även avsluta sin VFU innan tiden gått ut.

Hur hanterar vi denna händelse?

Vad gäller juridiskt?

Fall E,

Handledaren P har i sitt bedömningsunderlag av en student R lämnat information till examinator på kursen vid universitetet att denne inte bör godkännas då flera av de moment som studenten prövats mot inte genomförts fullgott. Trots detta får P efter några veckor veta att studenten R ändå blivit godkänd på sin VFU.

Hur hanterar vi denna händelse?

Vad gäller juridiskt?

Fall F,

En sjuksköterskestudent inkommer med en begäran om att få använda engångsarmar då denne inte vill visa sina underarmar pga. religiösa skäl.

Detta krav är dock inte är förenligt med Socialstyrelsens hygienregler.

- Hur bör vi agera här?
- Vilka överväganden behöver vi göra?
- Spelar det någon roll om begäran är förknippad med VFU eller med praktiska moment i undervisningen?

Fall G,

En student du har under VFU börjar koppla in sin mamma i ärendet. Du känner dig obekvämt med att mamman ringer och ”hör sig för” hur VFU:n går med ingående frågor. Mamman blir mer och mer involverad och börjar tala för studentens räkning.

- Hur bör vi agera här?
- Är det okej att någon annan för studentens talan?
- Vad krävs för att du ska kunna lämna ut information till en förälder?

Fall H,

En student har en utbildning från sitt hemland. Studenten är inskriven vid Örebro universitet för att genom ett nyinsatt ”snabbspår” få möjlighet att öva sin svenska för att därefter kunna arbeta i Sverige. Studenten visar fina skriftliga resultat men när det kommer till den språkliga framställningen så brister det och det visar sig framförallt under de praktiska momenten vid VFU. Studenten har svårt att göra sig förstådd. Enligt kursens mål ska studenten visa både praktiska och teoretiska färdigheter och dialogen med klient/elev/patient är väldigt viktig. Du känner en oro över att studenten kommer att opponera sig om du underkänner och du är rädd att någon kan påstå att du är rasist.

- Hur bör vi agera/tänka i denna situation?

Fall I,

Det kommer till din kännedom att starka preparat som förvarats i ett låst skåp har försvunnit. Du kan med hjälp av säkerhetspersonalen se vem som har varit inne i det låsta utrymmet, det är en student. Samtidigt kommer det in anonyma tips från andra studenter att denna student säljer preparat av samma namn på Flashback?

Vad gör du?

Fall J,

En student befinner sig på VFU inom en vårdgivare.Handledaren litar på studenten och tillåter studenten att själv på egen hand göra hembesök. Studenten får ta kommunens bil och besöka patienten för att öva på vissa enklare vårduppgifter.

Hur bör man tänka här?

**Vi började denna föreläsning med
en fråga, minns ni vilken?**

Vem ansvarar för framtidens kollega?

Det är vi alla tillsammans som ansvarar för framtidens kollega,
lärosätet, VFU-platsen, kollegorna på jobbet, handledaren,
examinator, medstudenterna m.fl.

Tack för oss!

Anders Tjernström,
anders.tjernstrom@oru.se
019-30 30 25

Lena Molnar,
lana.molnar@oru.se
019-30 38 37

juridik@oru.se

